

Дмитро ЗАДАЛЯ
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,

Анастасія ЗАХАРЧЕНКО
Софія ФЕДОРУК
здобувачки вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ В УКРАЇНІ

Розширення можливостей застосування альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів, одне із центральних місць серед яких посідає такий спосіб, як урегулювання спору за участю судді, в умовах демократизації та гуманізації судового процесу в Україні, зростання соціальної функції судової гілки влади, прагнення до більш ефективного, зваженого та якісного цивільного судочинства стає все більш актуальним.

Окремі аспекти процедури врегулювання спору за участю судді досліджували такі представники цивільного процесуального права, як Н. Грень, С. Ківалов, М. Поліщук, Ю. Розман, Л. Романадзе, Т. Цувіна та ін.

Загалом, медіація – це конфіденційна форма вирішення спорів, що не має нічого спільного з судовим засіданням. Вона відбувається за участі нейтральної третьої сторони – медіатора. У свою чергу медіатор – спеціально підготовлений нейтральний та незалежний посередник, який, дотримуючись певних процедур, допомагає сторонам спору у його врегулюванні, організовує та проводить медіацію [3].

Основна мета медіації – це досягнення консенсусу. Натомість, судова медіація базується на компромісах, за яких сторони поступаються позиціями. Медіатор допомагає людям знайти вихід із їх ситуації. На даний момент у нашій країні дуже завантажені суди, так як не вистачає фахівців, справи просуваються дуже повільно, саме це спричиняє неналежну якість здійснення правосуддя [1, с. 93]. Через це почали з'являтися медіатори, які допомагають вирішити людям проблеми не доходячи до судового розгляду.

Міжнародний досвід застосування медіаційної процедури є досить тривалим. Судова медіація є звичним явищем не лише для країн Європейського союзу, а й для пострадянських держав, при цьому використовуються різні концепції судової медіації [2, с. 81]. В Україні до парламенту подано декілька проектів законів щодо медіації, що знаходяться на розгляді. В одному із проектів визначено поняття медіації, що розглядається як альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в межах структурованого процесу за участю медіатора досягти згоди для вирішення спору. Цей метод допомагає вирішити ситуацію так, щоб дві сторони змогли досягти спільного рішення, шляхом знайдення компромісу, адже це набагато швидше та ефективніше.

Медіація в Україні запроваджується з дев'яностих років і включає досвід понад 50 проектів у самих різних структурах. Було навчено понад 2500 медіаторів, створено понад 20 центрів, випробувано схеми взаємодії із державними органами місцевої влади, судами, міліцією, прокуратурою, соціальними службами, освітніми закладами, комерційними, суспільними і навіть релігійними організаціями.

Наразі в Україні йде активна робота над законодавчим урегулюванням медіації. Отже, лише за 2015 рік у Верховній Раді України було зареєстровано 4 законопроекти з медіації. Слід зазначити, що передумови для запровадження інституту медіації передбачені Конституцією України, статтею 124 якої регламентовано, що законом може бути визначено обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору. Також

процесуальним законодавством України визначено можливість укладання сторонами мирової угоди у цивільному та господарському процесі або заяви про примирення при вирішенні публічно-правової суперечки.

Основною перевагою медіації є економія часу, коштів, сил. На відміну від судового розгляду суперечок, медіація не триває роками, а деяких країнах взагалі обмежується 15-20 годинами. Що стосується коштів, то в Україні вона не буде значно дешевшою порівняно з іншими країнами, оскільки судова тяганина в США, наприклад, виходить значно дорожчою, ніж судовий збір та послуги адвокатів в Україні. Не менш важливим є мирне та конфіденційне вирішення конфлікту, що потрібне в таких сферах, як сімейні та корпоративні конфлікти, оскільки дуже часто судовий розгляд приводить до публічного вирішення і не забезпечує конфіденційності, оскільки судовий розгляд проводиться відкрито і лише в окремих випадках здійснюється закритий розгляд справи.

Зважаючи на всі переваги медіації, дивно, що в Україні її не використовують частіше. Проект закону про медіацію спрямований на те, щоб змінити ситуацію. Він допомагає поінформувати широку громадськість про медіацію як альтернативу судовим процесам. Поінформованість слід також підвищувати через проведення цілеспрямованих інформаційних кампаній у публічних ЗМІ, а також через суддів, адвокатів та інших надавачів правової допомоги, які інформують окремих учасників судового процесу про їх можливості. Це стане реальністю лише у тому випадку, якщо юристи самі переконуються у перевагах медіації.

Тому доцільно, щоб медіація стала частиною навчальних програм вищих та інших форм юридичної освіти. Це не означає, що всіх юристів слід обов'язково готувати як медіаторів, однак вони повинні принаймні отримати базові знання з цього типу вирішення спорів, щоб вміти надавати консультацію клієнтам та сторонам, які ведуть судовий процес.

Отже, законодавче закріплення процедури медіації сприятиме ефективному поширенню в суспільстві культури мирного врегулювання спорів, дозволить знизити навантаження на суди, скоротити терміни розгляду справ, зменшити витрати сторін на правову допомогу та судовий процес загалом.

1. Бондаренко С. А. Учасники медиативного процесу: гражданско-правовой аспект. *Вестник Алтайской академии экономики и права*. 2012. № 3. С. 92-96.

2. Бутирська І. Врегулювання спору за участю судді: перспективизапровадження у господарський процес України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 79-83.

3. Романадзе Л.Д. Врегулювання спору за участю судді та іншупроцесуальні новели: вплив на розвиток медіації. URL : <http://mediation.ua/wp-content/uploads/2017/05/Statyya-pro-Mediatsiyu-v-proektah-protseskodeksiv-2.pdf>.

Валерія ЗАСТАВСЬКА

викладач циклу загальноправових дисциплін
відділення первинної професійної підготовки,
спеціалізації та підвищення кваліфікації
Навчально-наукового інституту заочного
навчання та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ ЯК ФОРМИ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Термін відновне правосуддя (*англ. Restorative Justice*) сформувався у середині 70-х років ХХ сторіччя як рух за зміну поглядів на злочин та покарання. Основною концепцією такого підходу є його орієнтованість не на встановлення вини особи та її покарання, а на надання можливості сторонам конфлікту та суспільству в цілому самим прийняти рішення та впоратися з наслідками правопорушення.

Відповідно до Рекомендації СМ/Rec (2018) 8 Комітету Міністрів державам-членам щодо відновного правосуддя у кримінальних справах, прийнятою Комітетом Міністрів Ради Європи від 03 жовтня 2018 р.: «Відновне правосуддя означає будь-який